

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Primăvara întregirii - APRILIE 1919

Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT

„Venim în numele drepturilor omenești, a drepturilor de veacuri, în numele civilizațiunii, care poruncește ca frații de un sânge să fie uniți sub o singură stăpânire națională. Viu de la București și vă aduc salutul marelui nostru Rege Ferdinand, al Regelui tuturor Românilor, promisiunea că toate dorințele voastre se vor împlini. Trăiască România Mare!”

Traian Moșoiu - Sibiu

De pe acest pedestal generalul Traian Moșoiu va organiza și conduce ofensiva de eliberare a întregului Ardeal și de consolidare a puterii politico-militare românești în teritoriile din care fuseseră alungate trupele austro-ungare și germane.

Problemele de rezolvat, în regim de urgență, erau multe și dificile, care nu sufereau amânare „îndată ce comandamentul trupelor din Transilvania a fost organizat, scria generalul mitic, s-a dispus ocuparea Ardealului, care se întindea spre vest, până la o linie de demarcație, ce pornea de la Câmpulung, din Maramureș, trecea apoi pe la vest de Zalău, prin Poieni de Crișul Repede, peste culmea Munților Apuseni și cobora în valea Mureșului la vest de Zam”.

În acel moment apoteotic, de triumf pentru Moșoiu, arborele strategic al Armatei române în Transilvania avea următoarele ramuri desfăcute geografic, astfel: Detașamentul general Marcel Olteanu, la Sighetul Marmăției; Divizia 7, Generalul Neculcea C., la Dej, Divizia 6 Infanterie, Generalul Holban Șt., la Cluj; Divizia 1 Vânători (de câmp), Generalul Luca Ar., la Sighișoara, Divizia 2 Vânători (de câmp), Generalul Dabija Gh., la Sibiu, Divizia 2 Cavalerie, generalul Constantiniade A., la Baia Mare.

Până la începutul lunii aprilie 1919, au fost constituite în interiorul Ardealului, Divizia 16, Generalul Hanzu Al., și Divizia 18, generalul Papp Dănilă, ambii comandanți fiind ardeleni.

Timp de aproape 5 luni, generalul Traian Moșoiu a desfășurat o laborioasă activitate atât pe plan politico-administrativ, în colaborare cu Guvernul Transilvaniei, Consiliul Dirigent, cât și

General Traian Moșoiu

pentru conceperea, pregătirea și executarea unui plan amplu în vederea aruncării trupelor ungare la vest de Tisa. Totul în stil Moșoiu!

S-a apreciat că, după 24 decembrie 1918, numai acela care a avut răspunderea directă și care a luat parte la această operă de organizare poate să-și dea seama de greutatea întâmpinate. Opera de organizare a început și încetul cu încetul totul s-a cristalizat. Pe lângă concursul ce trebuia să-l dea Guvernului Provizoriu pentru chestiunile interne, generalul Moșoiu trebuia să depună cele mai mari eforturi pentru echiparea soldaților, care erau îmbrăcați foarte prost, și organizarea regimentelor de artilerie ale diviziilor sale, care erau lipsite de cai.

Regimente întregi de artilerie au fost aduse cu trenurile și au fost completate și înhămate. Numărul unităților armatei a fost insuficient față de mărimea frontului și misiunea ce avea era prea grea pentru forțele sale.

„Cine a fost în jurul Generalului Moșoiu, își poate da seama de munca titanică depusă de acest mare organizator. Veșnic pe front, inspectând și vorbind trupe, ținând astfel treaz entuziasmul necesar, efectul eforturilor sale vom vedea ce ne-a adus mai târziu. Cred că nu e soldat din cele 6 divizii pe care le avea în ultimul timp, care să nu fi văzut pe generalul Moșoiu în mijlocul lor, vorbindu-le și interesându-se de traiul lor. Armata aceasta, astfel pregătită și întreținută de Generalul Moșoiu a zdrobit diviziile ungurești azvârlindu-le peste Tisa,... ” – scria generalul Mărdărescu în notarea sa de serviciu.

Dar, în momentul în care totul era gata, pregătit, cu știință și conștiință, cu inteligență și migală, așteptându-se doar ora „H”, Marele Cartier General Român a comis un *act de comandament reprobabil, nepereche*, o mare și ireparabilă nedreptate, prin înlocuirea lui în funcția de Comandant Suprem al Trupelor din Transilvania cu generalul Mărdărescu. Simțim o obligație profesională, ca ofițer, și de morală ca istoric să zăbovim nițel asupra acestui moment ce l-a marcat serios pe generalul Traian Moșoiu, inclusiv asupra grabei sale de a cere părăsirea rândurilor armatei mai devreme decât trebuia. De altfel, în cartea sa „*Ocuparea Budapestei în legătură cu operațiunile militare din Ardeal*”, Moșoiu scrie, cu amărăciune, negru pe alb: „după o muncă neîncetată, ziua și noaptea, de 5 luni, trupele armatei române din Transilvania, cu instrucția completă, cu lipsurile de echipament și armament împlinite, stăteau gata și pline de avânt spre a se măsura cu dușmanul milenar.

Planul de operațiuni fusese aprobat de Înalțul Comandament, iar diviziile pline de încredere așteptau ordinul de înaintare. În ziua, de 12 Aprilie, chiar în ajunul operațiunilor, s-a întâmplat un fapt, care a surprins pe toată lumea, când Marele Cartier General a numit ca și comandant al trupelor din Transilvania pe generalul Gheorghe Mărdărescu; iar pe mine m-a însărcinat cu comanda Grupului de Nord. Acesta era compus din: detașamentul general Olteanu, diviziile 6, 7, 16 și divizia 2 – a cavalerie. Această armată avea misiunea să treacă linia de demarcație de la granița polonă până la Munții Apuseni, să bată armata ungurească din această regiune și s-o arunce peste Tisa.”

Dintre marile inimi și suflete ardelenesti și iscusitele condeie cel mai bine a surprins acest moment Ion Rusu Abrudeanu, încă din anul 1921 în lucrarea sa „*România și războiul Mondial*”. Să-i dăm cuvântul: „Totul era gata. Generalul Moșoiu întocmise planul de operații în toate amănuntele. Însuși A.S.R. principele Carol inspectase, însoțit de generalul Moșoiu, întreg frontul. Se aștepta acum un singur cuvânt ca tot mecanismul să pornească. Cu 3 zile înainte de începerea acțiunii, Marele Cartier General numește însă un nou comandant la Sibiu, pe generalul Mărdărescu, iar generalului Moșoiu care cunoștea totul, care făcuse planul de operații aprobat de Marele Cartier General, i se da o nouă însărcinare pe front, ca comandant al Grupului de Nord, care de fapt cuprindea întreaga armată de Transilvania, afară de Divizia a II-a Vânători, căreia adăugându-i se încă o brigadă, a format al doilea grup, Grupul de Sud, sub comanda generalului Dabija. Faptul acesta a părut foarte curios pentru toată lumea și a produs o vie nemulțumire.

Afirmațiunea Marelui Cartier General că generalul Moșoiu e prea tânăr și că s-ar supăra ceilalți generali mai bătrâni, dacă i s-ar lăsa această înaltă comandă, nu părea să dea o explicație, care să satisfacă opinia publică legitim afectată de această nedreptate, fiindcă, de fapt „fac-totum” era tot generalul Moșoiu și aceasta pentru următoarele considerente:

1. Timp de 6 luni în continuu generalul Moșoiu a depus o muncă titanică pentru pregătirea trupelor. El era de fapt organizatorul acestei armate, pe care o cunoștea cu de-amănuntul și deci știa ce putea cere de la fiecare unitate, cunoscându-i forța combativă.

2. Gruparea forțelor în vederea ofensivei (fiindcă această operație cere timp îndelungat) tot generalul Moșoiu o pregătise în mod desăvârșit.

3. Tot generalul Moșoiu, ca un adânc cunoscător al situației și cu capacitatea-i recunoscută, a întocmit întreg planul de acțiune în cele mai mici amănunte (pe care marele cartier general l-a aprobat întocmai).

4. prin noua însărcinare ce i se da generalului Moșoiu, tot el factorul principal, deoarece acea sub comandă, cum am spus, 4 divizii, aproape întreaga armată de Transilvania și cari aveau rolul principal, după cum vom vedea că s-a și întâmplat.

Pentru aceste motive, legitima indignare a tuturor și în special a Ardelenilor, care iubeau pe general Moșoiu, era justificată, fiindcă departe de a discuta capacitatea militară recunoscută a noului comandant, dar următoarele fapte sunt firești:

1. D-sa, venit cu 4 zile înainte de începerea ofensivei, nu avea alt rol decât să scoale pe generalul Moșoiu (pe care-l trimitea pe front în fruntea armatei) de pe scaunul din biroul comandamentului, pentru că domnia sa, nou venit, să aibă simplu rol de a apăsa pe butonul, care trebuia să pună în mișcare întreg mecanismul aranjat de generalul Moșoiu.

2. Că același plan de operații al generalului Moșoiu și l-a însușit și d-sa, ca fiind aprobat de marele cartier general, plan în care nu s-a mai făcut nici o schimbare inițială în gruparea forțelor și misiunea unităților.

Dar vinovat nu era generalul Mărdărescu, ci alți factori. D-sa a slujit ca prim figurant, la schimbarea de decor, pe care Marele Cartier General o făcea în vederea frumoasei acțiuni care începea. Aceste păcate vechi ale administrației noastre militare s-au mai repetat în timpul războiului și ele au dat roade foarte triste. De data acesta însă norocul ne-a favorizat. Generalul Moșoiu, departe de a se supăra de această nedreptate care tindea să-i răpească roadele muncii lui, ostaș încercat în lupte, a plecat pe front, s-a pus în fruntea armatei și a început să continue să joace primul și cel mai greu rol.”

Ofensivă oprită de aliați

Din nou o conotație, ce își propune să dea răspuns la întrebarea, pe care e în drept să și-o pună oricare cititor: „De ce n-au continuat trupele noastre ofensiva mai devreme?”, pentru că forța lor o îngăduia. Răspunsul e simplu – **din cauza aliaților**, care ne-au stabilit o nouă linie de demarcație pe care nu trebuia s-o depășim, în timp ce față de Ungaria, o țară până ieri inamic, manifestau o toleranță condamabilă. Pe români îi somau mereu, iar pe unguri îi lăsau să se înarmeze și să formeze o nouă armată, ceea ce însemna încălcarea stipulațiilor acordului de armistițiu. Concomitent, în teritoriul românesc (din Transilvania – unită juridic la Alba Iulia) aflat încă sub ocupație ungară continuau împușcarea, spânzurarea și maltratarea românilor. Ei au obținut de la aliați până și oprirea ofensivei noastre peste Munții Apuseni. Până și intrarea trupelor române în Budapesta n-a fost privită cu ochi buni de aliații noștri, care, în treacăt fie spus, nu se grăbeau nici ei să-și ia unitățile din spațiul românesc, pregătindu-se să mai aducă chiar niște batalioane „negre” în Banat. Cu realism și sens, Radu D. Rosetti ne-a lăsat o epigramă: „Ai noștri, când făcură festa / Să intre, învingători în Pesta / ne ziseră <<Merci>> magnații / Și ne muștrară aliații!”.

Paradoxal, șansa de a relua ofensiva după o hibernare de lungă durată ne-a oferit-o chiar Ungaria, care îngrozită până la panică că nu va mai stăpâni Transilvania, care „fusese

mărgăritarul cel mai prețios al Coroanei Ungare”; nici unul din teritoriile pierdute nu sfâșia așa de mult inima ungarilor ca pierderea Transilvaniei. Pentru recâștigarea Ardealului, ungurii au proiectat și executat în ziua de 15 aprilie 1919 o puternică ofensivă, crezând că le merge ca în situația cu cehoslovacii. Gestul lor necugetat, urmărind un scop invers proporțional cu puterile lor, fenomenul ce ne apare ca o tradiție la vecinii noștri din vest, nouă ni s-a potrivit, această obrăznicie ca o mănășă de catifea. La acea oră, comandamentul nostru dispunea de o importantă grupare de forțe care se pregătise sub conducerea generalului Traian Moșoiu, cu toată responsabilitatea, pentru a trece la ofensivă în momentul în care va primi unda verde de la aliați, pe care ne-au dat-o, însă, ungurii. Comprimat atâtea luni ca un resort uriaș, dispozitivul românesc așteaptă racheta cu cinci stele roșii ca să măture trupele ungare din Ardeal și să nu se oprească până la Tisa.

Deși grav și profund afectat moral de nedreptatea ce i s-a făcut, generalul Traian Moșoiu a trecut fără murmur la comanda Grupului de Nord, care cuprindea patru mari unități și executau lovitura principală în cadrul contraofensivei declanșate. „În 16 Aprilie 1919, în zorii zilei, Grupul de Nord, scria Moșoiu, cu un avânt irezistibil, înaintează pe un front larg și atacă prin surprindere trupele maghiare de pe linia de demarcație și le resping aproape peste tot, înfrângând și rezistența de la Dealul Petrișului, Hodod și Ciucea.

În ziua de 19 Aprilie armata formată din unitățile Grupului de Nord ocupă punctele Huszt, Satu Mare, Carei, Săcuieni; iar la 20 Aprilie, divizia a 6-a intră în Oradea. După ocuparea orașului Satu Mare, divizia a 2-a cavalerie, întărită cu detașamentul colonel Ioan, din divizia a 6-a, urmărind divizia de secui care se retrăgea spre Nord-Vest în direcția Csap, o încercuiește și o silește să se predea. A avut satisfacția, ca comandantul acestei divizii, faimosul colonel Kratochwill să predea în mâinile mele sabia și armamentul său” (documente anexa 1).

Decis să elibereze „ultima colină românească de sub jugul străin”, după cum se exprima însuși eroul nostru, generalul Moșoiu a dat pintoni Grupului de Nord, care s-a abătut ca un uragan înfricoșător asupra trupelor ungare, cărora li s-a cântat din acel moment prohodul. „Lovitura de trăsnet dată de grupul generalului Moșoiu, scria în 1921 I. R. Abrudan, a zdrobit rezistența inamicului care a luat-o la fugă”, procedeu ce devenise clasic pentru armata ungară. Un bilanț aproape complet al acestor acțiuni ni-l oferă Monografia Almanah al Crișanei, județul Bihor, ca un pios omagiu adus biruitorului: „La 13 Aprilie 1919 Generalul Moșoiu a fost numit Comandantul Grupului de Nord, compus din 4 Divizii, cu misiunea de-a izgoni trupele ungurești de pe linia de demarcație și a ocupa întreg teritoriul ce ni se atribuisese prin convenția de alianță de la 1915. După luptele crâncene de la Hadad, Seini, Ciucea și Valea de Sus a Tisei, inamicul, complet bătut, e silit să se retragă în grabă peste Tisa, lăsând în mâinile Grupului Generalului mii de prizonieri și un bogat material de război. În 20 aprilie 1919, ziua Sfintelor Paști, Generalul ocupă Oradea. Primirea lui, la bariera orașului dinspre Cluj, s-a făcut după vechiul obicei românesc: oferind viteazului general, primarul și Consiliul orașului, pâine și sare. La 23 Mai 1919, M. S. Regele Ferdinand I decorează pe vitejii ostași de sub comanda Generalului Moșoiu aici în Oradea. În partea de Nord a Sătmarului, rezistă încă Divizia de Săcui, care avusese misiunea să recucerească Transilvania de la Români. După luptele înverșunate de la Sătmar, Gortelek și Mateszalka, Divizia de Secui a fost împrejurată și silită să depună armele împreună cu Comandantul ei, Colonelul Kratokwill. Parte din trupele Generalului Moșoiu au trecut Tisa la Tokai și au ocupat orașul Szerencs. Cu această ocaziune Generalul a fost decorat în fața trupelor, la Careii Mari, cu ordinul „Coroana României” în gradul de Mare Ofițer, cu spade”.

Bihorul „Golgota jertfelor de sânge”, unul dintre județele martire, l-a primit în Capitala sa, Oradea, în modul cel mai cordial. Aici, Moșoiu, a făcut din nou dovada virtuților sale ostășești. Cu un curaj fără pereche, el a pătruns, cu automobilul său primul în orașul de pe Crișul Repede. Mulțimea, care se adunase în Piață nici nu știa cine e persoana – erou, care are o asemenea îndrăzneală, un asemenea „tupeu”, în chiar ziua Sfintelor Paști.

„Autoritățile și o parte din populație se refugiaseră înspre partea de unde se așteptau trupele române. „Mai au 3 Km.” Anunțară niște ștafete venite în grabă. Deodată un nor de praf și un automobil își făcu apariția. El era un general. Cine să fie? Mii de brațe se ridicară aclamând pe viteazul general, care înfruntând orice pericol pentru a da și mai mare impuls armatei sale, se avântase înainte de a ajunge armata în oraș, spre a vesti populației că mântuirea a sosit. Un general, un general! Striga mulțimea în extaz de admirației față de acest erou.

Intrarea domnului general Moșoiu. – Cine să fie? Atunci, instinctiv, din mii de glasuri a răsunat strigătul: Trăiască generalul Moșoiu!, eroul nostru național! Ura! și văzduhul se cutremură de mii de strigăte de bucurie.

Toată lumea plângea. Teamă de bandele roșii dispăruse. Era de ajuns pentru moment că se găsea eroul în mijlocul lor ca să nu se mai teamă de nimic. Nu-l văzuseră până atunci cei din Oradea Mare, dar sufletele lor le spuneau că numai el trebuie să fie, numai el, simbolul desrobirei nației românești. De patru luni, zi și noapte, îl așteptau, de patru luni de când pășise biruitor în Ardeal numele lui era pomenit ca numele unui zeu salvator, și acum iată-l, a sosit... Ce impunător! Din ochii lui de vultur izbucnesc flăcări de ură contra dușmanului de veacuri. E în picioare în automobil. De-o dată o ploaie de flori îl acoperiră în aclamațiile mulțimei. Era poporul care-și da prinosul său de venerație armatei românești. Era sărbătorirea triumfală a celui mai mare erou, în cele mai sfinte clipe ale neamului. Automobilul nu mai poate înainta. Mulțimea crește și un ocean de capete, Români, Unguri, toate naționalitățile orașului aclamă pe viteazul general.”²⁰

Nicolae Iorga, elogiind isprăvile generalului Traian Moșoiu scria: „Astfel energicul general ardelean, care și-a dus ostașii cu un avânt uimitor, chiar pentru cei cari știm ce înseamnă o înaintare românească, atunci când nu se lovește de piedica unui dușman,

având mijloace de luptă incomparabil superioare, a fost primit cum rareori a fost întâmpinat un șef de cuceritori. Automobilul lui atât de îndrăzneț, mînat mult înaintea regimentelor cari înaintau, a fost literalmente copleșit, înăbușit de flori”.

În adevăr, 20 aprilie 1919, ziua Învierii Domnului a fost și ziua reînvierii orașului Oradea Mare, orașul martir care trăise cu „adevărat săptămâna patimilor”, a însemnat un moment istoric în viața locuitorilor săi, pentru că: „Nici o parte a românismului nu a fost expusă atât de mult pieirei ca țara Bihorului”²¹, arăta Roman Ciorogariu, vicarul ortodox de Oradea, nimeni altul decât cel care, cu câteva ore înainte, fusese arestat, împreună cu alți români și dus între baionete, la primăria orașului, spre a fi executați. La 20 aprilie 1919, când armata română a intrat triumfător în capitala județului vicarul cânta de bucurie în catedrala cu lună: *Hristos a Înviat!*. Astfel bihoreni își primeau răsplata pentru eroismul cu care și-au păstrat limba și legea străbună la aceste margini de hotar. Jafurile și omorurile luaseră o asemenea amploare, încât „Oradea trăia clipe de groază. Consiliul orășenesc hotărăște trimiterea unei delegații la Tileagd, unde a ajuns armata română, ca să intervină la comandamentul general pentru a grăbi intrarea în oraș. Delegația a fost compusă din: Coriolan Pop, Sever Andru, Sever Erdeli, Gh. Morar și Nicolae Firu, cari au arătat comandantului șef, generalul Moșoiu situația gravă, rugându-l totodată să grăbească înaintarea, ceea ce s-a și înfăptuit”²².

La 20 aprilie, Armata română a eliberat orașul Oradea Mare. „Măreția momentului nu se poate descrie. Strigăte de „Ura!” străbat văzduhul și capul coloanelor trupelor române apare în piața orașului, defilând în fața generalului. Strada se umple de un covor de flori, peste care calcă mândri faimoșii dorobanți, pe când tunurile bubuie, împrôșcând moartea în dușmanul ce fuge de atâta măreție.

gl. Mărdărescu și Traian Moșoiu la ieșirea din Catedrala cu Lună – Oradea 1919

I-a fost dat armatei românești, le-a fost dat ostașilor țărani ai regelui Ferdinand să defileze, intrând în Oradea Mare pe un drum de aproape un kilometru acoperit cu flori. Aproape nouă batalioane au intrat în Oradea Mare. Soldații defilând în fața generalului, n-au mai putut ține privirile lor înainte din cauza valurilor de flori, care se revărsau de pretutindeni asupra capetelor lor”¹⁷. La

Oradea, nota Nicolae Iorga, „toată lumea, fără deosebire de nație și religie, întâmpină pe români cu flori și cu strigăte de bucurie, scoase în limba lor chiar”²³. Situația a fost de așa natură, încât când ziua Paștilor, de la miezul zilei, „cele dintâi patrulare românești au sosit, cu caii în spume, în piețele Oradiei, mulțimea a izbucnit în lacrimi de bucurie și în strigăte entuziaste, în care mai puținele *Trăiască armata română!* erau acoperite de uriașul: **Eljen a roman hadsereg!** ieșit din miile de piepturi ungurești”²⁴. Corurile intonează imnurile eroice „Deșteaptă-te Române!”, „Pe-al nostru steag”, în timp ce în ecou soldații rosteau cuvintele vesele „Mergem la Budapesta”. Și au mers!

Documente anexa 1

MINISTERUL DE RĂZBOI
București, 11 DECEMBRIE 1920

Intim No. 27589
19 Decembrie zina

REGISTRATURA GENERALĂ
155972 * 18 DEC 1920

INTRAREA

AFACERILOR STRĂINE
DIRECȚIUNEA AFACERILOR POLITICE ȘI CONTENCIOSULUI

No. 28752

Anexe :

Domnule Ministru,

Legatiunea Franței mă informează că Guvernul ungar cere punerea în libertate și rapatrierea Generalului Flohr din armata maghiară, care ar fi fost achitat de justiția noastră militară, încă înainte de încheierea convențiunei de schimb dintre România și Ungaria.

Comunicându-Vă cele ce preced, am onoarea a Vă ruga să binevoiți a examina cestiunea și a mă pune apoi în măsură de a da un răspuns zisei Legatiuni.

MINISTRU

MINISTERUL DE RĂZBOI
Secția Justiției
No. 11156
20 Dec zina 15

Director
C. Hănescu

Domniei Sale
Domnului Ministru de Război.

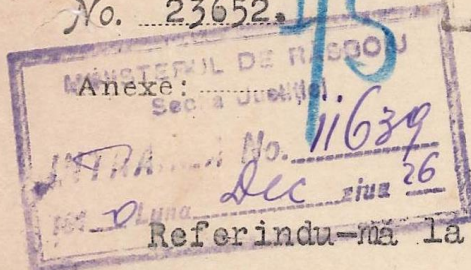
B. 26. - Imprimeria Statului

MINISTERUL
AFACERILOR STRĂINE

DIRECȚIUNEA AFACERILOR POLITICE ȘI CONȚINUTOSULUI

No. 23652.

Anexă:

Referindu-mă la adresa Domniei-Voastre No.6582 din
3 Septembrie a.c., am onoarea a Vă ruga, în urma interveni-
rei Legațiunii Elveției, să binevoiți a-mi da relațiuni pri-
vitoare la Colonelul Kratochwill, acuzat de a fi partici-
pat la organizarea gardei albe din Transilvania, al cărui
proces ar fi început la Curtea Marțială din Cluj, la 27
Septembrie următor.-

MINISTRU,

Director,

W. Doermann

Domniei-Sale
Domnului Ministru de Războiu.

(Secția III-a Justiție).

REGATUL ROMÂNIEI
MINISTERUL DE RASBOIU

Direcția SECTIA III JUSTITIEI

REFERAT

No. 628 Luna Oct. 1920 ziua 8.

Sumariu Relativ
la schimbul de con-
damnati politici
între Ungaria si
România.-

În urma interventiilor legatiunei Frantei, s'a stabilit un acord între guvernul Român si Ungar pentru schimbul de condamnati politici, iar acum se prepara de guvernul Ungar lista condamnatilor al caror schimb voeste a cere.-

Intru cât numarul supusilor Romani din aceasta categorie de care avem cunostinta pâna în prezent, pare neverosimil, fiind prea mic.-

// Propunem a se interveni la legatiunea Frantei prin Ministerul Afacerilor Straine, ca să facă noi si amanuntite investigatiuni, pentru a se stabili numarul exact al acestora.-

4 Tot odata sa se dea Ordine Circulare Curtilor Martiale depe lângă Corpul 6 si 7 Armata si Trupelor de Vest, să ne înainteze tablouri nominale de toti condamnati politici detinuti de acele Curti, cum si de acei achitati.-

Iar pentru a constrânge guvernul Ungar să aducă, cât mai neîntârziat, la îndeplinire acest acord, să nu se libereze peste graniță nici un delieuent politic, chiar si dacă ar fi fost achitat.-

SEFUL SECTIEI III JUSTITIE
LT. COLONEL,

Seful Biroului
Capitan

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
DIRECȚIUNEA
AFACERILOR POLITICE ȘI CONTENCIOSUL

București, 11 OCT 1920

MINISTERUL DE RĂZBOIU
REGISTRATURA GENERALA
119119 * 6-OCT.1920 *
INTRAREA

Domnule Ministru,

Că urmare la adresa mea No.21175 din 15 Septembrie a.c., am onoarea a Vă comunica mai jos, numele compatrioților noștri deținuți în închisorile ungurești, pe cari i-am propus, prin mijlocirea Legațiunii Franței, să beneficieze de schimbul de deținuți politici, admis în principiu de Guvernul de la Budapesta.

- Aceștia sunt:
1. Doctorul Pulca,
 2. Petre Lucaci,
 3. Ludovic Lazar, sergent-major de jandarmi
 4. Ioan Pop
 5. Locot. Camil Manoila, din Lipova,
 6. Ioan Cosma,
 7. Inginerul Enea Grapini,
 8. Faust Salagian,

9. George Hrabowski
10. Părintele Cornea, preotul din Battonya (comitatu Ciana).
11. Locot. Cerna.

MINISTRU

no german

Director

C. Frățu

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
—
DIRECȚIUNEA
AFACERILOR POLITICE ȘI CONTENCIOSULUI

No. 19374

Anexe

Y. urgent

București

24 AUGUST 1920

MINISTERUL DE RĂZBOIU
REGISTRATURA GENERALĂ
94193 - 25 AUG. 1920
INTRAREA

Domnule Ministre,

Drept răspuns la adresa Domniei -
Voastre cu Nr. 68 din 17 August a.c. am
onorarea a vă informa, că am intervenit
deja la Budapesta în sensul sus pusei
adrese prin Legăturile Franceze și
Engleze, și că nu vom lipsi a vă comu-
nica rezultatul intervențiunii mele,
însoțită de l. Voim primi. -

Ministru,
[Signature]

Director,
[Signature]

Domniei Sak
Domnului Ministru de Războiu
(Secția III - a Justiției.)

A sa Majesté le Roi de Roumanie.

Sire,

Les sousignées Marguerite et Marthe de Escrey, filles de Guillaume de Escrey, ancien lieutenant-colonel des hussards dans l'armée austro-hongroise et condamné à mort par la justice militaire roumaine à Iluy, prient Votre Majesté de daigner entendre la voix qu'elles s'élèvent de loin vers les marches de Votre trône, pour solliciter humblement de Votre Majesté, la grâce de leur père.

Le bolsevisme trouvait notre père comme chef du cadre de son régiment. Pendant le communisme il fut obligé de demeurer dans la ville et de se chercher un emploi civil.

Depuis ce moment toute communication entre notre père et nous fut impossible. La condamnation à mort publiée par les journaux hongrois fut la première nouvelle que nous reçûmes le concernant. — D'après ces communiqués il a été ac-

cusé de conspiration contre les troupes de Votre Majesté, ce que notre père a formellement nié.

Nous ne sommes pas au courant des détails de son affaire et loin de nous l'idée de présenter un plaidoyer en sa faveur, c'était l'office des avocats. Nous prions seulement Votre Majesté de nous permettre de lui présenter notre père tel que nous le connaissons et tel qu'il est: un patriote, qui aime son pays mais non aveuglé par un chauvinisme qui l'eut empêché de voir que l'intérêt même de sa patrie lui défendait de conspirer contre Votre grand pays voisin, et que seulement par des bonnes relations avec lui, notre pays peut renaitre de son agonie économique.

Mais c'est en appel à Votre magnanimité que nous adressons ces humbles lignes à Votre Majesté en espérant qu'elles trouveront la route de Votre cœur, malgré la grande distance, et bien que nous vivions dans un pays étranger.

Peu de familles ont senti plus que la nôtre l'horreur et les cruautés de la guerre: pendant de longues années nous avons été privées de notre père, nous avons été si longtemps sans lui, nous ne nous sommes pas plaintes, mais maintenant perdre notre père aimé, briserait nos cœurs d'enfants.

861
copie după raportul No.557 din 29 Noembrie 1920 al Atașatului
Militar Viena către Ministerul de Războiu.

Urmare la raportul No.563 din 17 Noembrie și la radiograma
No.555 din 29 Noembrie.

La ordinul D-voastră No.14807 din 26 Octombrie am onoare a
vă înainta copie după textul notei legațiunei ungare din loca-
litate cu No.6758 din 27 Noembrie ca răspuns la intervențiunea
făcută de comisariatul nostru din Viena relativ la schimbul
dintre Generalul Flohr și suprefectul Selejau.

p.Atășatul Militar

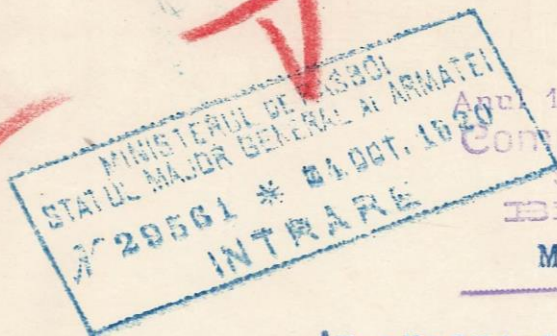
Lt.Comandor ss/.Steriopol

p.conformitate cu originalul

Subșef Adm. =

Dimitrie

Avesa la
14807

Nr. 5853

1920 Luna Oct zina i

Comand. Trupelor de Vest

Comand. de Stat Major

Biroul Informații

MARELE STAT MAJOR - Sect. Inform.

Am onoare a raporta că Ministerul Apărării Naționale Ungare cerând prin Misiunea Militară Inter-
nățională din Buda-Pesta relații asupra arestării Ge-
neralului Flor și Colonelului Aladar Anyos, s'a dat
de Comandament relațiile necesare Colonelului Popescu
care le-a comunicat Misiunii Militare Inter-năționale
după cum se vede în adresa alăturată No.1297 a Colo-
nelului Popescu către M.M.Inter. .-

Totodată se înaintează copie după răspunsul
Ministerului Apărării Naționale Ungare No.75438 Eln
D. la comunicarea Misiunii Militare Inter-năționale ; co-
pie după răspunsul Misiunii Militare Inter-năționale la
No.75438 Eln D. al Ministerului Apărării Naționale
Ungare, precum și copie după adresa No.3071 a Misiune
Militare Inter-năționale adresată Colonelului Popescu ,
rugându-vă să binevoiți a supune chestiunea Guvernu-
lui spre a hotărâ și răspunde celor în drept .-

Tot odată raportăm că procesul acestor ofi-
țeri este în curs de judecare chiar acum la Curtea
Marțială a Corpului 6 Armată .-

O.

SEF DE STAT MAJOR

COLONEL,

St. Popescu

CMI.

Budapest, le 15 Septembre 1920

COMMISSION MILITAIRE
INTERALLIÉE

857

3.071/Prot.

La Commission Militaire Interalliée
à Monsieur le Colonel Popescu
Délégué Militaire du Haut-Commandement Roumain
Buda-pest.

Objet

Affaire

Flehr et Anyos

Fait envoi ci-joint:

1.-copie d'une lettre n.75.438 du Ministre Royal
Hongrois de la Défense Nationale en date du 27 Aout.2.-copie de la réponse de la Commission Militaire
Interalliée,au sujet du Général FLOHR et du Lieutenant-Colonel
ANYOS;

Tout en reconnaissant le droit du Commandement Roumain d'occupation d'arrêter ces deux officiers, même si leur but se bornait à préparer une organisation militaire susceptible de maintenir l'ordre au moment de l'évacuation du territoire hongrois la Commission Militaire Interalliée estime qu'il serait équitable de tenir compte du calme actuellement obtenu dans les régions limitrophes et de la durée de l'internement des deux prévenus en procédant à leur libération.

Cette renonciation à la prolongation de l'exercice d'un droit incontestable et le geste généreux qu'elle constituerait d'ailleurs, d'une manière des plus heureuses, à améliorer les relations si désirables entre les deux gouvernements.

Le Président de Jeur:

Hamelin

Székely hadosztály parancsnokság. Székler Divisionskommando.

No. 760/ Hm. szám
1919.

A

román királyi katonai parancsnok &
adgnak

AN

das königl. rum. Kommando

Nyirada 1919 április 30.

Mitászika.

A 24. székely gy. ezred parancsnoksága Paz.Dobosról jelenti:

Jelenten, hogy a tegnapi nap folytán Beteg Márton és Fodor István hadnagyok, továbbá Tolvaj Dániel br-sester és Szilgyártó János káplár pénzváltás céljából a legénység 2 zsoldjának kifizetéséhez Nagydobosra küldettek, s mind ez ideig nem tértek vissza. Valószínű, hogy egy román járőr nevezetteket letartóztatta.

Kérem odahatni, hogy nevezettek szabadon bocsájtassanak, mert különben legénységükkel nem tudják kifizetni.

Kérem a román királyi katonai parancsnokságot, hogy fent nevezettek szabadon bocsájtását elrendelni szveskedjék, és miután gyakori az eset, hogy a székely hadosztályhoz tartozó önkéntes, élelmiszer bevásárló vagy egyéb szolgálatilag ellátott személyek feltartóztatottak, elrendelni, hogy a székely hadosztály igr. olványával ellátott és szolgálatilag kifizetett személyek fel ne tartóztatassanak, mert különben parancsnokok, csapatokhoz való tovább vezetése és a csapatok ellátása nagy nehézségekbe ütközik.

Kérem a csapatoknak kiadandó parancsot a székely csapatokhoz való kiindulás végett tudomásul ide is megküldeni.

A Részéről elrendeltem, hogy a székely hadosztályhoz tartozó minden tiszt és katona igazolvánnyal legyen ellátva.

Das Kmdo. des Székler Inf. Reg. Nr. 24. in Paz.Dobos meldet:

Ich melde, dass im Laufe des gestrigen Tages /: 29/IV:/ die Leutnants Beteg Márton und Fodor István ferner der Feldwebel Tolvaj Dániel und Korporal Szilgyártó János zwecks Geldwechsel zur Amersahlung der Mannschaften gebühren, nach Nagydobos geschickt wurden, und bisher nicht zurückgekommen sind. Es ist wahrscheinlich, dass sie durch eine rumänische Patrouille aufgehalten wurden.

Ich bitte zu erwirken, dass in diesem Falle die Genannten freigelassen werden, da man sonst die Geldgebühren der Mannschaften nicht ausbezahlt werden können.

Ich bitte, dass königl. rum. Kmdo. die Freilassung der oben genannten anzuordnen. Da ähnliche Fälle, dass der Székler Division angehörige Verbindungen oder dienstlich abgefertigte Organe häufig aufgehalten werden, durch ein Befehl des königl. rum. Kmdo. an ihre eigenen Truppen verhindert werden, da sonst die Weiterleitung der Befehle an die Truppen und die Versorgung des Székler-Division nur mit Schwierigkeiten durchgeführt werden können.

Ich bitte diesen Befehl auch dem Kmdo. der Székler Division zwecks Verlautbarung bekannt zu geben. Ich habe angeordnet, dass alle Offiziere und Mannschaften der Székler Division mit einer Legitimation zu versehen sind.

Vrasachmidgolo
Comandant d. Divizion la Székely

Nº 7.

Comand. Trupelor Mateszalka
ca tre
Divizia II Cavalerie

Fu o mare a Vă înainta cores-
pondența de față a Diviziei de
Securitate. Cercetând nu am
găsit printre cei dezarmati
aici pe numele din raportul de
față. Cu o mare Vă rugăm a inte-
veni la corpurile care sunt
în acea regiune. —

Comand. Trupelor Mateszalka
Mareșal Pastiaș

Nº 1845/5 919

De la Telefonie la
Mateszalka și la Găndari
Ca să mă creșter pe cu
Ca bulete de legitimatie
măi - până la 2 Mai - va
și deora - după care va
Că să se va pune de va
Arrest - Comand. de Cel
Opze și - scutit și de Cel
Cratoșel
1. V. 19

Traducere după originalul ungurec.

Comandamentul Diviziei Săcuenști.

Nº 760 / 1919

Către Comandamentul militar regal românesc.

Vizirul la 30 Aprilie 1919.

Comandamentul regimentului 24 de săcui raportează
din Pz. Dobos :

» Raportez, că Sublocotenentii Beteg Marton și Fodor Istvan, apoi plutonierul Tolvaj Daniel și Caporalul Lijgyártó János au fost trimiși la Nagydobos pentru a schimba bani, necesari la plățirea soldei sașenilor de trupă, și nu s-au reîntors până în prezent. Probabil că o patulă românească i-a arestat.

Rog interveniți ca numiții să fie puși în libertate, deoarece altfel nu putem achita drepturile trupelor. -

Rog Comandamentul trupelor regale române să dispună ^{dispună} a liberării ^{sunt arestate} sus numiților și deoarece sunt dese cazurile când ^{sunt arestate} persoane care se țin de Divizia Săcuiască și care fac legătură sau sunt trimise pentru cumpărare de alimente, și în alt scop de serviciu, se dispuneți ca persoanele care au legitimatie liberată de către Divizia Săcuiască cum și persoane care circulă în interes de serviciu să nu fie arestate, deoarece în caz contrar trimiterea soldelor la unități cum și alimentarea trupelor s-ar izbi de mari greutăți. -

Rog să trimiteți și nouă spre știință, pentru a fi

publicat trupelor săcnești ordinul ce veți da trupelor Dvoastre.
Din parte-mi am dat ordini ca fiecare ofiter și soldat
care aparține Diviziei săcnești să fie provăzut cu ^{bilet de} legitimatie.

Colonel (as) Kratochvil

Comandantul Diviziei de săcni.